

[itobiad], 2021, 10 (3): 2373-2395

**Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Cumhuriyet
Meclisi'nde Kadın Olmak**

Being a Woman in the Republic Assembly of
Turkish Republic of Northern Cyprus

Video Link: <https://youtu.be/zWDhIMhg484>

Süheyla ÜÇİŞİK ERBİLEN

Doç. Dr., Doğu Akdeniz Üniversitesi/ Eğitim Fakültesi
Assoc. Prof. Dr., Eastern Mediterranean University/ Faculty of Education
suheyla.ucisik@emu.edu.tr / Orcid ID: 0000-0002-2713-8232

Tümel SABANCI

Yüksek Lisans Öğrencisi, Doğu Akdeniz Üniversitesi/ Toplumsal Cinsiyet
Çalışmaları
Master Student, Eastern Mediterranean University/ Gender Studies
tumelsabanci@gmail.com / Orcid ID: 0000-0001-6194-4388

Tülay AKTEMİR KAVCI

Yüksek Lisans Öğrencisi, Doğu Akdeniz Üniversitesi/ Toplumsal Cinsiyet
Çalışmaları
Master Student, Eastern Mediterranean University/ Gender Studies
t.aktimir@gmail.com / Orcid ID: 0000-0001-8017-1333

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 26.02.2021
Kabul Tarihi / Accepted : 09.07.2021
Yayın Tarihi / Published : 11.09.2021
Yayın Sezonu : Temmuz-Ağustos-Eylül
Pub Date Season : July-August-September

Atıf/Cite as: Üçşik Erbilen, S. , Sabancı, T. & Aktimir Kavcı, T. (2021). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Cumhuriyet Meclisi'nde Kadın Olmak . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 10 (3) , 2373-2395 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/64619/885648>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – İstanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Cumhuriyet Meclisi'nde Kadın Olmak

Öz

Bireyler arasındaki çatışmadan doğan siyaset aynı zamanda toplumun 'ortak çıkarları' için iş birliği yapma mekanizmasıdır. Bu mekanizmanın temel unsurunu ise halk teşkil etmektedir. Halkın ana unsur olması siyasete katılım kavramını da beraberinde getirmiştir. Halkı oluşturan bireylerin hepsinin siyasete aynı derecede ilgi göstermelerini ve katılmalarını beklemek doğru değildir. Katılım oranları yalnızca gözlemcilikten, siyaset yaşamına aktif katılmaya kadar geniş bir perspektifte olabilmektedir. Ancak siyasete katılım cinsiyete göre ayrıştırıldığında kadın katılımının erkeklere oranla tüm dünyada daha düşük olduğu bir gerçektir. Demokrasilerde eşit haklara sahip bireylerin yönetime ve karar alma mekanizmalarına da eşit oranda katılmaları beklenmektedir. Ancak eşitlik, temsiliyet ve katılım kavramları bağlamında kadınların, erkeklere göre daha dezavantajlı bir grup olduğu dünya genelinde saptanmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nde de bu duruma uygun tutumlar görülmektedir. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması ile yürütülen araştırma, KKTC Cumhuriyet Meclisi'nde milletvekili olarak yer alan, kendilerini siyasetin dışında bırakacak bütün etkenleri aşarak politik yaşama adım atmış kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin siyasal yaşamları üzerindeki etkisine dair görüşlerini incelenmiştir. Buna ek olarak söz konusu sorunların ortadan kaldırılabilmesi için kadın milletvekillerinin çözüm önerilerine de yer verilmiştir. Amaçlı örneklem yöntemi izlenerek seçilen KKTC Cumhuriyet Meclisi'ndeki dokuz kadın milletvekilinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile veri toplanmıştır. Çalışmanın sonucuna göre, siyasi yaşamda toplumsal cinsiyet eşitliğine dair sorunların kadınların aktif siyasete girmesini ve sürdürmesinin önünde engel teşkil ettiği görülmüştür. Cinsiyetler arasında gözle görülür bir ayrımcılık yaşanmamasına karşın, ülkenin geleneksel siyasi kültürünün kadını bu alandan uzak tuttuğu yargısına varılmıştır. Sonuç olarak, kadının dünya genelinde olduğu gibi KKTC'de de siyasetin nesnesi olması sorununa bir demokrasi problemi olarak yaklaşıp kadınların siyasetin öznesi haline gelme çabaları üzerinden bakılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: KKTC Cumhuriyet Meclisi, Kadın Milletvekili, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, Siyasal Katılım.

Being a Woman in the Rebulic Assembly of Turkish Republic of Northern Cyprus

Abstract

Political norms that arise from personal conflicts also serve as a collaboration mechanism for common interests of the society. Population sits at the core of this mechanism, which also brought the active participation of the population to the political system. Expectation of an equal political participation from every individual is not feasible. Participation can be seen in a wide range of spectrum from only observation to active contribution. However, in the subgroup analysis based on gender, the worldwide female participation is far less than that is observed in males. Individuals who have equal rights in democracies are expected to participate equally in administration and decision-making processes. However, in regard to the concepts of equality, representation and participation, it has been noticed that women are more disadvantaged than men worldwide. This disadvantaged situation can also be seen in the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC). Along with this case study, which is one of the qualitative research methods, views of nine women deputies in the Republic Assembly of TRNC, who have stepped into political life by overcoming all the factors, about the impact of gender inequality on their political lives, are examined. In addition, recommendations of women deputies are included regarding the elimination of these problems. Data from nine female deputies were collected through purposive sampling by semi-structured interviews. According to the results of the study, it has been realized that problems regarding with the gender equality in political life are the main obstacles for women to enter and stay in politics. Although there is no formal sex discrimination, women are being kept away from politics due to the society's political culture. As a result, the issue of women being an object rather than a subject in political arena addressed as a problem of democracy and as their effort to be a subject, as in the rest of the world.

Keywords: TRNC Republican Assembly, Women Deputies, Gender Inequality, Political Participation.

Giriş

Toplumunu meydana getiren bütün öğelerin özgür ve eşit bir biçimde yönetim sürecine katılmaları, çıkarları korunarak temsil edilmeleri demokratik bir toplumun temel kaygıları arasında yer almaktadır. Siyasal yaşamın her noktasında özellikle karar alma mekanizmalarında kadınların da erkekler ile eşit oranda yer alması demokrasinin ana unsurlarından biridir. Kültürel kodların zemininde şekillenen eril yapıya paralel biçimde siyaset de erkek işi olarak benimsenmekte politik aktör diye atfedilen karar vericilerin büyük çoğunluğu erkeklerden oluşmaktadır. Erkeklerin sayıca üstün olduğu ve üretilen kararların tamamında söz sahibi olduğu yapılarda eşitlik, adalet gibi kavramların varlığı sorgulanır hale gelmektedir. Huntington ve Dominguez'e göre modern devleti geleneksel devletten ayıran temel özellik halkın siyasete katılması, siyasi kararları etkilemesidir (Erzen, 2009: 22). Toplumun tüm kesimlerinin dâhil olduğu bir siyasal katılım daha demokratik farklı görüşlerin temsile edilebildiği ve dolayısıyla daha dengeli bir toplumun göstergesidir. Günümüzde kadınların siyasal ve karar alma mekanizmalarına dâhil olmalarının daha demokratik ve eşitlikçi bir toplum için gerekli olduğu kanaatinde uzlaşmıştır. Bu konuda Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve birçok sivil toplum örgütü çözüme yönelik görüşleri hayata geçirmeye odaklanmıştır. Dahlerup (1988: 276), kadınların siyasal alandaki konumunun güçlenmesi ve cinsiyet dengesinin sağlanması için adalet, fayda, tecrübe, menfaat, çatışması ve demokratik meşruluğu artırma olarak beş farklı argüman ortaya koymuştur. Adalet argümanında toplumun yarısını oluşturan kadınların temsil oranında da yaklaşık oranı elde etmelerini adaletin gerçekleşmesi olarak almaktadır. Fayda kavramına yaklaşımı ise kadınların farklı bakış açıları ve yeteneklerinin demokratik ortamı zenginleştireceği şeklindedir. Kadınların toplumsal hayatta elde ettikleri tecrübelerin erkeklere nazaran farklı olması toplumun ihtiyaçlarına çözüm üretmede değişiklik yaratacaktır. Menfaatler çatışması argümanı ise ev içi şiddet, ücret politikaları gibi konulara erkekler eril zihniyetle yaklaştıkları için kadınların parlamentoda olması bu konularda daha eşitlikçi yasaların çıkarılmasını sağlayacaktır. Demokratik meşruluğu artırma kavramında hedeflenen modern topluma ulaşmanın yolunu kadın temsilini artırmadan geçtiğine inanmaktadır. Kadınların siyasal katılımından kastedilenin yalnızca oy kullanmaktan ibaret olduğu düşünülmemelidir. Bu katılıma seçmek, seçilmek, örgütlenmek, karar mekanizmalarında bulunmak dâhildir. Kadınlar bu alanlara girerek kadın hakları konusunda daha fazla inisiyatif alabilir ve kadınların menfaatlerini gözeterek kadının toplumdaki ikincil pozisyonunun değiştirilmesi için aktif rol oynayabilirler. Kadın milletvekillerinin rol model olarak hem kadın seçmenlerin dikkatini politikaya çekebileceği hem de kadınların sorunlarını ve bakış açılarını meclis tartışmalarına taşıma olasılığını artırabileceği kabul edilmektedir (Lovenduski, 2001: 745). Otorite ve yasama yetkisi alan

kadınlar güçlenerek kamu politikalarında değişiklik yapma ve uygulama imkânı bulmaktadır (Ertan ve Aykaç, 2019: 76).

Kadınların ikinci planda tutulduğu en belirgin alanlardan biri olan siyasal yaşamın erkeklere özgü olduğu ön yargısı ile durum daha da pekiştirilmektedir. Sorumlulukları ev içi işler ile sınırlı kalan kadınlar, ataerkil toplum içinde devamlı erkek gözetiminde olmuş, ilk önce baba erkek kardeş daha sonra eşi ve oğlu arasında sıkışıp kalmıştır. Bilhassa kırsal alanda düşük eğitim seviyesine sahip kadınlar üzerinde politik alanda da baskı uygulanmaktadır. Aktif siyasete girmek bir yana oy kullanma hakkı elinden alınabilmekte veya babasının, kardeşinin eşinin isteği doğrultusunda oy vermeye zorlanmaktadır. Biyolojik olarak farklılıklara sahip olan kadın ve erkek, aynı zamanda içinde buldukları toplumun onlardan bekledikleri sorumlulukları da üstlenmiştir. Ataerkil toplumsal yapı, cinsiyet farklılaşması üzerine inşa edilen bir yapıdır, söz konusu yapının tesiri ilk önce aile kavramı olmak üzere toplumun hepsinde kendini göstermektedir. Normal gibi kabul edilen bu vazifelerin süreç içerisinde biyolojik farklılıklardan kaynaklı olmadığı fark edilmesi ile eğitim ve çalışma hayatı başta olmak üzere birçok alanda kadının aktif olması gerektiği düşüncesi hâkim olmaya başlamıştır. Birinci dalga feminizm döneminde öne çıkan kadın temsili meselesi de önemli bir mihenk taşıdır. Bu rüzgârın etkisiyle pek çok ülkede kadınlar seçme seçilme, eğitim, çalışma hakkı gibi hukuki kazanımlar elde etmişlerdir. Kazanımların çok önemli olduğu ancak yeterli olmadığı bu yetersizliğin temelinde ise birbiriyle içiçe geçmiş kültürel, psikolojik, sosyal tabanlı etkileşimler olduğu görülmektedir. Günümüzde de çalışma koşulları, eğitim, hak, özgürlük, seçme ve seçilme hakkı tanıyan eşitlikçi veya iyileştirici yasalar yapılmış olmasına karşın kadının siyasal hayata katılımı erkeklerle aynı seviyeye gelememiştir. Dünya Ekonomik Forumu (2020: 4) raporuna göre toplumsal cinsiyet eşitsizliği çalışma yaşamı, eğitim ve siyaset gibi alanlarda halen sürmekte ve kendini hissettirmektedir. Kadınlar küresel olarak siyasal koltukların sadece %25'ine sahip bulunmakta ve tüm dünya ülkelerinde toplam 3.343 bakanın %21'i kadındır. Örneğin; Türkiye, Dünyada'ki 192 ülke içinde kadın milletvekili oranı (%17,4) bakımından 119. Avrupa'daki 37 ülke içinde 35. sırada yer almaktadır. Bu oranla Afrika, Asya ve Ortadoğu'daki birçok ülkenin gerisinde kalmaktadır. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ise %17,9 ile parlamentoda kadın temsil oranı açısından 116. sırada bulunmaktadır. Ruanda (%61,3), Küba (%53,2) ve Bolivya %53,1 ile parlamentolarında en yüksek kadın temsiline sahip ülkelerdir. Bazı ülkelerde kadınların siyasal yaşamda temsilinin %5'in altında (Lübnan, Kuveyt ve Haiti) kaldığı görülmektedir (Euronews, 2020). Dolayısıyla toplumun diğer yarısını meydana getiren kadınlar haksızlığa uğramakta ve yok sayılmaktadır. Kadınlar özel alanda tutularak kamusal alanın sağladığı imkanlardan yararlanamadığı gibi insan olmanın haklarından da uzak kalmışlardır. Kadınların siyasal yaşama katılımlarını toplum içindeki diğer rollerinden farklı düşünmemek gerekmektedir. Toplumun sahip olduğu kültürel,

ekonomik, sosyal faktörlerle şekillenen toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak çeşitli mekanizmalar inşa edilmektedir. Böylece, toplumsal cinsiyet rolleri rejimleri eşliğinde gelişen stratejiler ve yapılar süreç içinde, coğrafyaya, sınıfa, zamana veya ırka göre şekillenmenin yanında, toplumun sosyo-ekonomik şartlarına göre de çeşitlilik sunmaktadır (Ökten, 2009: 303). Kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyet rollerinin etkisiyle eğitime ve finans kaynaklarına erişimi eşit düzeyde olmadığından temsil yetkisine sahip kişiler ve karar vericiler çoğunlukla bu imkanlara ulaşan erkeklerden meydana gelmektedir. Ekonomik ve toplumsal yaşama katılımları ile doğru orantılı olarak siyasal hayattaki katılımlarının da olması gerekenin çok gerisinde olduğu görülmektedir. Demokratik bir toplum yapısı her alanda kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olması yanında eşit tutulması ile gerçekleşmektedir. Eşit söz, eşit temsil, eşit siyasal katılım ve görevlerdeki eşitlik tam olarak sağlandığı zaman kadın kamusal alana aktif katılan bir birey haline gelecektir. Kadının siyasal hayattaki varlığı hem nitelik hem de nicelik yönünden önem taşımaktadır. Belediye meclisleri, siyasal partilerin bütün organları ve parlamento gibi bütün birimlerde öncelikli olan niceliksel bakımdan eşit rakamlara erişmeyi sağlamaktır. Konu niteliksel temsil açısından ele alındığında temsil etmede ne kadar aktif ve etkin olunduğu da önem kazanmaktadır. Bir başka deyişle, siyasal temsil hakkına sahip kadınların fikirlerinin kabul görme oranı, sorunlara olan yaklaşım ve çözüm üretme konusundaki performanslarının yüksekliği etkinlik derecelerini artırmaktadır. Niteliksel temsille birlikte toplumsal cinsiyet perspektifine sahip kadınların temsil makamlarında bulunması ataerki düzeni devam ettiren siyaset biçiminin önüne geçmede etkili olacaktır. Kadınların siyasal yaşama katılmama sorununu kısa sürede çözümlenmek amacıyla 1980'li yılların sonlarından itibaren 'Kota' sistemi geliştirilmiştir. Siyasette kadın katılımının oranını yukarı çekmenin bir yolu olarak değerlendirilen cinsiyet kotası, siyasal partilerin karar alma mekanizmalarında, belediye meclislerinde ve parlamentolarda kadınlar için ayrılmış belli bir sayı veya oran demektir. Aslında iki cinsin de temsiliyet makamlarında belli bir oranda bulunması gerektiği anlamına gelen kota çoğunlukla kadınların faydalandığı bir uygulamadır. İlk olarak Kuzey Avrupa ülkelerinde siyasal partilerin tüzüklerine giren kota uygulaması halen 81 ülkede var olan bu uygulama ile kadınların aktif siyasete girmelerinin cazip hale getirilmesi ve parlamentolardaki sayılarının 'Kritik Eşik' (Critical Mass) düzeyine kısa sürede çıkarılması amaçlanmaktadır (Dahlerup, 1988: 275; Thomas ve Welch, 1991: 447). Dahlerup (1988) çalışmasında, kadın temsiliyetinde kritik eşiğin sağlanabilmesi için standart oranın %30 olduğunu belirtmektedir. Bu orana ulaşıldığı takdirde diğer parlamenterler ve kararlar üzerinde kadınların etkin olacağı kabul edilmektedir (Mansbridge, 1999: 636). 'Anayasal Kota', 'Seçim Yasası Kotası' ve 'Siyasi Parti Kotası' olmak üzere üç çeşit toplumsal cinsiyet kotası bulunmaktadır. (Usal, 2010: 168). 1990'lı yıllarda uygulanmaya başlanmış olan toplumsal cinsiyet kotasına bağlı

olarak %11,3'ler de olan kadının temsil oranı, %17,4'lere yükselmiştir. Ayrıca kadınların siyasetin içinde aktif olarak yer almasında, siyasi elit kısmın bu husustaki tutumlarının etkisi olduğu söylenebilir (Ayata ve Gölgelioğlu, 2010: 142). Kota uygulamasının devamından yana olan görüşler olduğu gibi karşıt görüşler de mevcuttur. Kadınların vatandaş olma hakları dolayısıyla, eşit temsil hakkına sahip olduklarını ve erkekler tarafından önlerine konulan bariyerlerin kota sistemi ile ortadan kaldırılacağını savunmaktadırlar. Karşıt görüşten yana olanlar ise kotanın antidemokratik bir uygulama olduğunu ve kadınların niteliklerinden dolayı değil; cinsiyetleri ile seçtikleri için daha nitelikli adayların seçimlerde tercih edilmemesi gibi bir uygulamaya yol açacağını iddia etmektedirler. Siyasi partilere seçilmiş erkek ve kadınlardan cinsiyetlerine uygun olarak farklı alanlarda uzmanlaşma beklentisi de ayrımcılığın bir başka boyutudur. Anılan beklentinin bir sonucu olarak alan yazında meclislerde gündeme alınan hususlar maskülen ve feminen olarak ayrılmaktadır. Bu minvalde, çevre, sağlık, eğitim gibi olgular feminen; terör, güvenlik, ekonomi başlıkları ise maskülen olarak sınıflandırılmaktadır. Parlamentoda kadınların sayılarının yükselmesinin iki yönlü bir etkisi olduğu görülmektedir. Birinci etki, doğum izni, çocuk bakımı vb. feminen konulardaki kadınların lehine alınan kararların çokluğu ikincisi ise maskülen konu olarak değerlendirilen dış politika ve savunma alanlarında daha az karar üretildiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda da beklenen niteliksel temsil gerçekleşmiş olmaktadır (Kathleen ve Ray, 2002: 429; Kittilson, 2008: 332; Koch ve Fulton, 2011: 13).

Parlamentolarda kadın temsilci sayısının erkeklere oranla az olması diğer dünya ülkelerinde olduğu gibi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde de görülmektedir. 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti, 1975-1983 yılları arasında Kıbrıs Türk Federe Devleti ve 15 Kasım 1983 tarihinde ilan edilen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti meclisleri ele alındığında bu üç dönemi kapsayan 50 yıllık süre içinde toplam 22 kadın milletvekilinin görev yaptığı görülmektedir. 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası ile Kıbrıs Türk Kadını 1960 yılında seçme ve seçilme hakkı kazanmıştır. Türk Cemaat Meclisi üyeleri için ilk seçimler 7 Ağustos 1960 tarihinde yapılmıştır. Bu seçimlerde Türk Cemaat Meclisi'ne seçilen tek kadın vekil Kadriye Ahmet Hacıbulgur olurken, Temsilciler Meclisi'nde ise ölen kocasının yerine aday gösterilip seçilen Ayla Halit Kâzım görev almıştır (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi, 2021). 1975 yılında Kıbrıs Türk Federe Devleti Kurucu Meclisi'nde Fatma Raşit Sezer (Fatma Azgın) kurucu üye olarak bulunmuştur. Uzun bir aranın ardından 1990 seçimlerinde iki kadın milletvekili seçilmiştir. 1993 seçimlerinde 50 üyeli parlamento için en çok kadın aday gösterilen yıl olmuş ancak üç farklı partiden birer kadın parlamenter seçilmiştir. Böylelikle mecliste kadın temsiliyet oranı % 6 olmuş ve Onur Borman (Maliye Bakanı) ilk kadın bakan olarak görev yapmıştır (Tüccaroğlu 1999: 81-82). KKTC'nin kuruluşundan itibaren günümüze kadar iki kadın (Fatma Ekenoğlu ve Sibel Siber) milletvekili Cumhuriyet Meclisi Başkanlığını yürütmüştür. 2013 yılında geçici koalisyon hükümetinin

başbakanı olan Sibel Siber ilk kadın başbakan olarak adını ülke siyasetine yazdırmıştır. 2015 yılında **Siyasal Partiler Yasası'nda** yapılan düzenleme ile aday listelerinde %30 oranında cinsiyet kotası uygulaması yürürlüğe girmiştir. Partiler hazırladıkları listeleri yasal düzenleme ile uyumlu olarak yapsalar da seçim sonuçlarında bu oranların yansımaları görülmektedir. 7 Ocak 2018 tarihinde yapılan genel seçimler sonucunda, meclise 41 erkek ve 9 kadın milletvekili seçilmiştir. Böylece milletvekillerinin cinsiyet oranı %21 olarak meclis tarihinin en yüksek düzeyine ulaşmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, KKTC Cumhuriyet Meclisi'nde milletvekili olan kadınların milletvekili seçilmeden önceki siyasi yaşamları, seçilme süreçleri ve halihazırda görev yaptıkları süreyi toplumsal cinsiyet perspektifinden değerlendirmeyi amaçlayan betimsel bir araştırmadır. 30. Dönem Cumhuriyet Meclisi, 41 erkek ve 9 kadın milletvekilinden oluşmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme tekniği izlenerek, çalışma grubu için dokuz kadın milletvekiline ulaşılmıştır. Araştırmaya dahil olan katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Örneklemin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı (n=9)

Kod	Seçilme yaşı	Eğitim durumu	Yabancı dil	Meslek	Medeni durum	Önceki siyasi görevleri
M1	30-35	Doktora	İngilizce (iyi) Almanca (az)	Akademisyen Sosyolog	Bekar	Parti üyesi
M2	40-45	Doktora	İngilizce (iyi) Fransızca (az)	Genetik Uzmanı	Evli, 2 çocuk	Parti kurucusu
M3	40-45	Üniversite	İngilizce (orta)	Biyolog	Evli, 2 çocuk	Kadın kolları aktif görev
M4	40-45	Doktora	İngilizce (iyi)	Nörolog	Evli, 1 çocuk	-

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Cumhuriyet Meclisi'nde Kadın Olmak

			Fransızca (az)			
M5	40-45	Üniversite	İngilizce (orta)	Avukat	Evli, 2 çocuk	Belediye meclis üyeyi
M6	45 +	Üniversite	İngilizce	Turizmci	Evli, 2 çocuk	İlçe başkanı
M7	45 +	Üniversite	İngilizce (iyi) Fransızca (orta)	İş insanı	Evli, 1 çocuk	-
M8	30-35	Yüksek Lisans	İngilizce (iyi)	Avukat	Evli, 1 çocuk	-
M9	30-35	Üniversite	İngilizce (iyi) Almanca (az)	Avukat	Evli, 1 çocuk	Merkez yürütme kurulu üyeyi

Ülkede milletvekili seçilme için alt yaş sınırı 25 olup kadın milletvekillerinin hepsi 30 yaş ve sonrasında milletvekili olarak seçilmişlerdir. Tamamı üniversite ve üniversite üzeri eğitim almış, en az bir yabancı dil bilmektedir. Seçimden önce farklı meslek grupları icra eden milletvekillerinden altısı sosyal bilimler, üçü fen bilimleri alanında çalışmaktadır. Vekillerden sekizi evli ve çocuk sahibi biri bekârdır. Milletvekili adayı olmadan önce üç kişi hariç diğerleri mensubu oldukları partilerde kuruculuk, kadın örgütleri başkanlığı, ilçe başkanlığı, merkez yürütme kurulu üyeliği gibi aktif görevlerde bulunmuşlardır.

Çalışmada, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın amacına uygun soruların oluşturulması, soruların net ve anlaşılır olabilmesi ve yeterli bilgileri elde edebilme olasılığı göz önünde bulundurularak ilgili alan yazın taranmış, konu ile ilgili uzmanların görüşleri alınmıştır. Buna göre, veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme formu kapsamında katılımcıların demografik özelliklerini tespit etmeye yönelik soruların yanında, kadın milletvekillerine kendi siyasal yaşamlarında deneyimledikleri toplumsal cinsiyet eşitsizliği kaynaklı sorunlara ve bunlara ilişkin çözüm önerilerine yönelik sorular

yöneltilmiştir. Literatür taraması ile alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda soruların kapsam geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırma verileri 15.Şubat.2020 tarihinde başlamış, 05.Mart.2020 tarihinde sonlanmıştır. Bu tarihler içerisinde iki vekil ile çalışma tempolarının yoğunluğundan dolayı iki farklı zamanda mülakat yapılmıştır. Çalışmaya katılan kadın milletvekillerinden sekizi ile uygun oldukları saatlerde Meclis içerisinde, biri ile yaşadığı ilçede yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 30-40 dakika arasında sürmüştür, görüşmecilerin izinleri doğrultusunda ses kayıt cihazı kullanılmış, notlar alınmıştır. Gerçekleşen mülakatın verileri sorulara göre kategorize edilmiş, konu ile ilgili başlıklar altında toplanarak değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

Çalışmada toplanan verilerin incelenmesi için nitel araştırma tekniklerinden biri olan içerik analizi kullanılmıştır. Kodlama işlemi, temaların belirlenmesi, verilerin temalar ve kodlar çerçevesinde yeniden düzenlenmesi, bulguların yorumlanması basamakları takip edilmiş nitel araştırmaların kendine özgünlüğünün esas alındığı esnek bir yaklaşım ortaya konulmuştur. İlk olarak milletvekillerinin cevapları araştırma problemleri altında birleştirilerek, üzerinde çalışılabilecek şekilde veriler düzenlenmiştir. Temalar birbirinden farklı olsa da kendi içinde anlamlı bir bütün meydana getirerek verileri açıklayabilecek özellik taşımaktadır. Bir araya getirilen ifade grupları tekrar gözden geçirilmiş ve temalar son şeklini almıştır. Bu aşamaya kadar temaların özgün bir biçimde düzenlenmesine ve yazarın kişisel kanaatlerinin katılmamasına özen gösterilmiştir. Söz konusu sürecin sonunda, kuramsal çerçeve ile verilerin uyum içinde olup olmadığı kontrol edilmiş, çalışmanın iç geçerliği bu sayede sağlanmaya çalışılmıştır. Katılımcıların kimliklerinin etik açıdan gizli tutulmasına da karar verildiğinden bulguların aktarımında katılımcılara M1, M2, M9 şeklinde kodlama yapılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Bu çalışmada, kullanılan görüşme sorularının analiz sonuçlarına ait bulgular iki başlık altında gruplandırılmıştır. Başlıklar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dair sorunların kadın milletvekillerinin siyasal yaşamları üzerindeki etkisi ile toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yol açtığı sorunları ortadan kaldırmak için kadın milletvekillerinin çözüm önerileri şeklinde oluşturulmuştur.

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Dair Sorunların Kadın Milletvekillerinin Siyasal Yaşamları Üzerindeki Etkisine İlişkin Görüşleri

Çalışmanın 'toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dair sorunların siyasal yaşamınız üzerindeki etkisi nedir?' sorusuna katılımcıların verdikleri

cevaplar sonucu 'siyasal yaşam' ana teması belirlenmiştir. Bu soruya genel olarak 'siyasetin erkek işi olarak kabul edilmesi ve siyasi çalışmaların yapıldığı mekanların eril yapısı', 'kadın ve erkeğin geleneksel iş bölümü', 'daha fazla efor sarf edilmesi', 'zaman kullanımındaki eşitsizlik', 'erkeksileşmek', 'formel giyim tarzı', 'seçmenlerin yaklaşımı' şeklinde olmuştur. Bütün bu belirlenen temaların altında yatan etken ise toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir. Tablo 2'de ortaya çıkan kodlar detaylı açıklamaları ile aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Kadın Milletvekillerinin Siyasal Yaşamlarına İlişkin Görüşleri

Tema	Alt tema	Görüşme sonucu ortaya çıkan kodlar	Katılımcılar
Siyasal Yaşam	Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği	Siyasetin erkek işi olarak kabul edilmesi ve siyasi çalışmaların yapıldığı mekanların eril yapısı	M1, M2, M3, M5, M8, M9
		Kadın ve erkeğin geleneksel iş bölümü	M2, M3, M4, M7, M8
		Daha fazla efor sarf edilmesi	M1, M2, M7, M9
		Zaman kullanımındaki eşitsizlik	M1, M4, M5
		Erkeksileşmek	M1, M7, M9
		Formel giyim tarzı	M1
		Seçmenlerin yaklaşımı	M6

Tablo 2'de katılımcıların büyük çoğunluğunun (M1, M2, M3, M5, M8, M9), 'siyasetin erkek işi olarak kabul edilmesini ve siyasi çalışmaların yapıldığı mekanların eril yapısı' vurgusunu yaptıkları görülmektedir. Özel ve kamusal alan arasındaki ikilem, iki yüzyıllık feminist alan yazı ve politik mücadelenin merkezinde yer almaktadır. Aslında, kadınlar sosyal yaşamda önemli aktörleri olarak görülmelerine karşın nadiren siyasi liderler olarak kabul edilmekteydi. Bu ayrımın temel sorunu, kadınların birçok alanda erkeklerle eşit haklara sahip olmalarına rağmen, toplumun politik veya ekonomik yapılarında erkeklerle aynı otoriter statüye sahip olmamalarıdır. Parlamento'ya katılmalarına izin verilmesine rağmen, birçok ülkede gerçek siyasi güç kazanmada çok az ilerleme kaydettiler (Yirmibeşoğlu, 2008: 6). Siyaset o denli erkek işi sayılmaktadır ki kadınlar oy kullanırken bile babalarının, eşlerinin, erkek kardeşlerinin yönlendirmesine göre zorunlu tercihlerde bulunmaktadır. Ayrıca siyasetin yapıldığı mekanların erkeklere uygun olduğunun düşünülmesi siyasetin erkek işi olduğu fikrini de beraberinde getirmektedir. Katılımcıların konu ile ilgili örnek görüşleri incelendiğinde

“Erkeklerin bir araya gelmeleri daha kolaydır. Avcıdırlar, mangal yaparak bir araya gelen bir grup vardır. Kendi erkek egemenliğinin sunduğu enstrümanlarıyla ilişki kurarlar. Daha çok meyhaneye gitmek, futbol kulübüne gitmek birlikte maç izlemek, sabahları örneğin bir grup işçi kahvehaneleri aktif kullanır. İnşaatta çalışıyor inşaata gidecek ya da güneşe gidecek, sabah 6’da toplanır sandviçlerini yer kahvelerini içer ve yola çıkarlar. Erkekler bu konuda daha avantajlı. Partiler erkek egemen olduğu için onların kendi aralarında kurdukları istişaren karar alma süreçlerinden kadınlar çoğu zaman dışlanıyor. Erkek siyasetçiler çoğu zaman bunu bilinçli yapmıyor. Erkeklerin kendi içerisinde kullandıkları bir dil var ve bu dilin içerisine girmek kolay değil.” (M1)

“Ataerkil toplum yapısının kadından beklentisi kadının kararını etkiliyor. Siyaset kahvelerde meyhanelerde yapılıyor. Kadınlar meyhaneye gidiyor. Kadınlar kadınların girdiği alanlara giriyor, bu da erkeler için dezavantaj bence.” (M2)

“Siyaset erkek işidir diyorlar. Erkeklerin sabaha kadar sokaklarda olabileceğini, yurtdışına çıkabileceğini savunuyorlar ama biz itiraz ediyoruz. Gece meclis çalışmaz ya da resmi işlemler yapılmaz diyerek onların mazeretlerine itiraz ediyoruz ve yürütüyoruz. Kabine kurulurken eşit davranılmıyor, erkek işi olarak yaklaşıyor maalesef. Erkekler siyaseti meyhane masalarında geçiyor ve alkol ortamında iş bitiriyor. Kadın asaletiyle meyhaneye de gider restorana da ama siyaset böyle olmamalı. Siyaset bakan arkadaşların yapacağı işlerle ve intibayla olmalı. Yemek ısmarlayarak oy toplanmamalı. Bu konuda cinsiyet faktörü var. Kadınların ev sorumluluğu ve ahlaki bakış açısı var. Kadınlar siyaseti böyle yaşayamıyor.” (M3)

“Adaylık sürecinde kahvehanelere, kulüplere gidiliyor. Oralara genelde erkekler gidiyor, tuvalet yok ya da kadına uygun tuvalet yok ve tuvalet ihtiyacınız doğuyor, tutuyorsunuz, fiziksel bir sorun bu. Basit bir şey olabilir ama ihtiyaç olunca soruna dönüşebiliyor.” (M5)

Şeklinde ifadeleri, siyasetin eril yapısının tezahürü olarak siyaset konuşulan mekanlarında da erkeklerin kullanımına uygun olarak seçilmesi kadınların bu mekanları girmekte ve/veya kullanmakta zorlandıklarını göstermektedir. Seltzer, Newman ve Leighton (1997: 81), kadınların eril güçlere karşı mücadele ederken önüne çıkan farklı engelleri vurgulamaktadır. Bunları medyanın yapacağı olumsuz algı yaratma çabaları ya da kendisine oy vermek istemeyenleri ikna etmek amacıyla daha çok çalışması gerektiği şeklinde gruplamaktadır. Bununla beraber, Kuzey Kıbrıs özelinde seçmenlerle direkt temas için spor kulüpleri, meyhaneler ve kahvehaneler tercih edilen mekânlardır. Buralardaki propaganda faaliyetleri ya akşam saatlerinde ya da hafta sonları yapılmaktadır. Dolayısıyla bu mekanlar gerek seçmen, gerekse aday olan kadınların nüfuz etmesinde sıkıntı yaşanan alanlardır. Ülkenin siyasal tarihine bakıldığında kadınların muhtar, belediye başkanı, parti başkanı ve milletvekilli olarak siyaset sahnesinde çok az sayıda bulunmalarında siyasetin çoğunlukla erkek işi olarak algılanması

yanında tercih edilen mekânların fiziksel yetersizlikleri ile mekânı kullananların eril bakış açısı da etkili olmaktadır.

Katılımcılar 'kadın ve erkeğin geleneksel iş bölümünün' kadının siyasal yaşamı (M2, M3, M4, M7, M8) üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Özel alan içerisinde ev işi ve bakım hizmetlerinin kadının görevi olduğu, evin idari sorumluluğunun da erkekte olduğu gibi bir kanı bulunmaktadır. Söz konusu inancın siyasete yansması ise karar mercinin ve otoritesinin erkekle özdeşleştirilmesi şeklindedir. Bu konuda kadın milletvekillerinin söylemlerinden:

"Toplumda çocuğa annenin bakması beklenir. Erkeklerden beklenmiyor, erkek gidip çalışacak, kadın evde çocuk bakacak, toplumun beklentisi bu. Bir erkeğinde evde yemek yaptığı, işleri eşit paylaştığı mantaliteye dönüşmeli. En büyük sıkıntıyı burada görüyorum. Kadın vekil arkadaşlarımın da çok sıkıntı yaşayabildiğini görüyorum. Kadın arkadaşlardan belirli beklentiler var, evde daha fazla zaman geçirmeleri bekleniyor (...) Annemlerin zamanında kadın evde oturur çocuk bakardı. O mantalite değişmedi hala yerinde duruyor." (M2)

"Kesinlikle evet, geleneksel olarak toplumda kadının üzerinde çok fazla sorumluluk vardır. Çocuk bakımı, ev bakımı, varsa yaşlı, engelli bakımı gibi kadının üzerinde çok fazla sorumluluk vardır." (M4)

"Siyasete giren bir adam tamamen özgürdür sokaklarda dolaşmak için çünkü kadın/anne alır üzerinden o yükü." (M7)

"Kadına evde biçilen roller hem bir eş olarak hem de anne olarak veya iş hayatından kaynaklanan sorumluluklar, oy verme haricinde siyasete aktif katılmasında hem çekirdek ailede hem de toplumda çok da kabul gören bir durum değil. (...) çocuğun var işin var ne diye siyasete bulaştın yazık değil mi önce aileni kurtar sonra toplumu kurtarırın gibi yaklaşımlar var. Dolayısıyla siyasete meyilli, gönül vermiş kadınların daha ziyade eşlerinden veya ailelerinden rıza almalarında ciddi problemler görüyorum." (M8) siyasi alandaki kadınların sayısının erkeklerden az olmasının sebeplerinden birinin de geleneksel iş bölümünden kaynaklandığı düşünülebilir. Söz konusu iş bölümü kadına 'ev kadını, eş, anne' rollerini yükleyerek, kadının kamusal alanda var olmasının önüne geçmektedir. Bir başka deyişle, toplumsal iş bölümü kadını özel alana hapsederek pasif bir konuma sürüklemektedir. Erkeğin ise kamusal alanda özne olmasına neden olmaktadır (Altındal, 2009: 354-355). Kadınlar kamusal alanda siyasi faaliyetlerde bulunsalar dahi, evde bakım işlerinin sorumluluğunu üstlenmeyi sürdürmektedirler. Süregelen, cinsiyetçi iş bölümünün zemininde, evdeki sorumluluklarını da mükemmel bir şekilde devam etmeleri beklenmektedir. Kendilerinden bekleneni şikâyet etmeden veya sorgulamadan yapmak zorunda bırakılan kadınlar, aksi bir durumda değersiz atfedilmektedir (Çakır, 2019: 236).

Katılımcıların (M1, M2, M7, M9) sözlerinden elde edilen bulgulara göre siyasal yaşamın içine girmek isteyen bir kadının erkeğe oranla 'daha fazla efor sarf ettiği' anlaşılmaktadır. Erkek alanı olarak kabul edilen bir sahaya

müdahil olacağını düşündüğü için kendini hem erkek seçmene hem de kadın seçmenlere kanıtlamak durumunda hissetmektedir. Kadınlar bu hisse, onlara doğuştan itibaren biçilen toplumsal cinsiyet roller nedeniyle kapılmaktadır. Bu cinsiyet kodlamaları dolayısıyla seçmenler, kadın adaylardan erkek adaylara oranla daha üst düzey nitelikler beklemektedir. Dolayısıyla genel olarak bakıldığında karar mekanizmalarında yer alan kadınların en az üniversite mezunu oldukları birçoğunun da üniversite üzeri eğitim aldıkları tespit edilmektedir. Aynı zamanda aktif olarak siyaset yapan kadınların büyük bir kısmı yüksek düzeyde çaba göstererek buldukları pozisyonlara gelmekte ve yine buldukları yeri korumak için üst düzey efor sarf etmektedir. Bu konuda katılımcıların:

“Erkek vekiller kürsüye çıkıp çok fazla efor sarf etmeksizin potpori yaparlar. Buna da insanlar alışmışlar ve sorgulamazlar. Uygulamada benim bir erkek vekile göre kürsüye çıktığımda beş kat planlı düşünüp hem kendimi dinlettireyim hem çizdiğim profil itibariyle bundan sonra kadınların da vekil olabileceğini ve bunu iyi yapacaklarını toplumsal bir mesaj olarak veriyim.” (M1)

“Kadının eğitiminin daha yüksek ve özgüvenli olması için daha çok kendini kanıtlamış olması gerekiyor. Bir erkek çok eğitilmiş olmasa da özgüveni vardır ve toplum “o yapar eder” gibi beklenti vardır.” (M2)

“Dünyada da kadınlar kendilerine bir yer edinebilmek için bazı mesleklerde ve yerlerde kendini ispat etmek için bazı konularda biraz daha katıdır.” (M7)

“Ben bireysel olarak daha çok efor harcayarak geldim ama ben yaptım, başka kadınlar neden yapmadı deme lüksüm olduğunu düşünmüyorum. Çünkü ister istemez burası da erkek egemen bir alan. Çok daha fazla efor harcamanız daha çok kendinizi ispatlamanız evet gerekiyor burada.” (M9) şeklindeki ifadeleri kadınların siyasetin içinde kendilerini seçmen kitlesine ve diğer milletvekillerine ispat edebilmek için daha çok çalıştıklarını ortaya koymaktadır.

Üç kadın milletvekilinin (M1, M4, M5) toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile alakalı üzerinde durduğu bir diğer husus ise kadın ve erkeğin zaman kullanımı noktasında eşitsizliğidir. Genellikle kadınlar zamanlarının çoğunu ev içi sorumluluklarına ayırmakta bununla birlikte kamusal alanda ücretli bir işte çalışıyorlarsa kadın olunca yük daha da fazla olmaktadır. Bu yüzden, siyasi faaliyetler için ayırmaları gereken zamanın uzunluğu konusunda kadınlar erkekler kadar şanslı değildir. Katılımcıların bu konu ile ilgili görüşleri:

“Siyaset biraz da boş zaman ile ilgili. Aynı şartlarda bir erkeğin boş zamanı 5 saat gibi. Kadın siyaset yapmak istiyorsa gün içinde maksimum 1 saat boş zamanı var. Erkeklerin ise gün içerisinde 5 saat zamanı var. Bu bile başlı başına bir dezavantaj.” (M1)

"Gün içinde siyasi parti çalışması vs yapamıyorsunuz, insanlara mesai saatleri sonrası ya da hafta sonu görüşebiliyorsunuz. Mesai saatinden sonra kadınların dışarıda hala olması ülkemiz açısından kolay değil." (M4)

"Erkeğe göre kadın daha fazla ödün vermek zorunda. Biliyorsunuz erkeklerin umurunda değil, onlar emekli olmuş, gezen, tozan, gündemi doldurmak için bir sebep arıyorlar. Bu insanı yoruyor ama erkek için ev-ev, köy-köy gece yarısı saat 3'de-4'de yenilsin içilsin, bizim siyasette siyaset masalarda, spor kulüplerinde, yemeklerde oluyor. Ben gece 2'de 3'de yemeklere gidersem ailem ne olacak, mesela ben kısa kesip ayrılmak zorunda kalıyorum. Bu benim için eksi bir şeydir." (M5)

siyaset yapabilmek için gerekli olan vaktin kadınlara kıyasla erkeklerin daha fazla sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışma saatleri belli olmayan bir alan olan siyasetle uğraşan kişilerin propaganda çalışmaları, iş seyahatleri ve uzun süren toplantıları olduğu için başka bir işle uğraşmaları mümkün olmamaktadır. Bu sebeplerden kendi özel yaşamlarına da ayırarak çok az vakitleri kalmaktadır. Dolayısıyla ev içinde kadından beklenen görevlerin, mesleği ne olursa olsun devam gerektiğinden kadın ailesine yeteri kadar zaman ayırıp beklentilerini karşılayamamaktadır. Zaman darlığı erkek için de geçerli olsa da ailesine ayırdığı kısa süre çok değerli olarak atfedilmekte ve normal karşılanmaktadır.

Katılımcılardan üçü (M1, M7, M9) kadın milletvekillerinin erkeksileşikleri zaman milletvekilleri ve toplum nezdinde kabul göreceklere algısına sahip olduklarını belirtmektedir. Katılımcıların örnek görüşlerine bakıldığında,

"Erkeklerin kendi içerisinde kullandıkları bir dil var ve bu dilin içerisine girmek kolay değil. Oraya girerken erkekleşen yani erilleşen kadınlar var. (...) Sürekli bu tarz kadınlara sen zaten problemlisin, marjinalsin, geneli temsil etmiyorsun denilir." (M1)

"Aslında adamlar kadınlara ait olan duygularla iş yapmaya çalışırlar ama kadınlar da adamlara ait olan özelliklerle yapmaya çalışırlar ki yer edinebilsin. Hata yapar aslında erkek egemen duyguları kullanmadan hareket etse daha iyi olabilir. Bir duruş sergilemesi lazım sert olmam lazım gibi düşünülür ama erkekler öyle değil ya." (M7)

"Erkekleşmek zorunda da olmamalıyım. Bunları yaparken kendi kimliğimle yapmam gerekir. Ben, ben olmakta çıkarsam siyaset yapmanın da bir anlamı olmadığını düşünürüm. Her coğrafya da hem benzer hem de farklı deneyimler yaşıyor kadınlar." (M9)

şeklinde kendilerinden erkeklere özgü davranışlar beklendiğini veya kadınların farkında olmadan böyle davrandıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde, erkeklere özgü bir güç alanı olarak tasvir edilen siyasete giren kadınlarında erkeksileştiği görülmektedir (Çakır, 2019: 236). Kadın ve erkek olmak biyolojik cinsiyetten öte toplumsal inşa ile kazanıldığından kadının çalışma yaşamına dahil olmasıyla birlikte sorunlarla karşılaşmaktadır. Kamusal alanı biçimlendiren ilişkiler, kurallar ve süreçler içinde bulunan toplumun etkisiyle meydana gelmektedir. Dolayısıyla kamusal alanda özellikle de karar mekanizmalarında olan kadınlarında kendini kabul ettirmek için zaman zaman erkeksileştikleri

görülmektedir. Yönetmek erkek işidir ve yönetebilmek için erkeksi davranışlar sergilemek gerekmektedir, kalıpyargısı ile kadın milletvekillerinin davranışları daha otoriter, baskın ve sert olabilmektedir.

Katılımcılardan biri (M1) meclis içerisinde kadın milletvekillerinden belirli bir “formel giyim tarzı” beklendiğini:

“Meclise geldiğinizde kıyafetinize, saçınıza ve makyajınıza kadar herkes kendini yorum yapmakla mükellef görüyor. Ben çok fazla kuaföre gidip makyaj yapan birisi değilim, 2-3 sene öncesine kadar rahat giyinirdim. Fakat bana hasta mısın, biraz moralsizsin sanki gibi söylemler oluyordu. Erkeklerin ne kadar göbekenip göbekenmediği ne kadar yorgun olup olmadığı, gözaltlarında morluk var mı yok mu bunlar çok konuşulmaz, kadın vekillere buradan bir baskı var.” (M1) olduğunu ifade etmiştir. Erkek milletvekillerinin, kadın vekillerin mecliste yaptıkları konuşmalar, çalışmalar ve bilgi düzeyi ile değerlendirmek yerine fiziksel görünüşleri ve giyim tarzları ile ilgili cinsiyetçi yorumlar yaptıkları görülmektedir.

Bir başka katılımcı (M6) günümüzde halen ‘seçmenlerin kadın milletvekillerinden bir şey talep etme’ konusunda imtina ettiklerini belirterek:

“Bakın bizde erkekler halen daha bişey istemeye çok çekiniyor. Gelip de bir kadından bir şey talep etmek ona zul geliyor. Bu çok önemli. Kadınlar da istemiyor.” (M6) demiştir. Toplumsal cinsiyet kalıpyargularından dolayı kadınların yapamayacağı bir iş olduğu düşünülen siyaset milletvekili seçilen kadınlara duyulan güven duygusunu da olumsuz etkilemiştir. Erkek seçmenler cinsiyetçi bakış açısıyla kadından bir şey istemeyi kendilerine yakıştırmadıkları gibi kadın seçmenlerde, kadın vekillere yine aynı çekincelerle temkinli yaklaşmaktadır. Dolayısıyla özel alanla ataerkil yapı arasında kalan kadın, kamusal alandaki faaliyetler için hemcinsinden çok erkeklere güvenmektedir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Yol Açtığı Sorunları Ortadan Kaldırmak İçin Kadın Milletvekillerinin Çözüm Önerileri

Araştırmanın ‘sizce toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yol açtığı sorunları ortadan kaldırmak için neler yapılmalıdır?’ sorusuna sundukları ‘cinsiyet kotası’, ‘kamu politikaları’, ‘cesaretlendirme-rol model olma’ gibi çözüm önerileri kodlanarak Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Yol Açtığı Sorunları Ortadan Kaldırmak İçin Kadın Milletvekillerinin Çözüm Önerileri

Tema	Görüşme sonucu ortaya çıkan kodlar	Katılımcılar
	Cinsiyet kotası	M1, M2, M4, M5, M6, M8

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Cumhuriyet Meclisi'nde Kadın Olmak

Kadınların Siyasette Aktif Katılımı	Kamu politikaları	M1, M4, M9
	Cesaretlendirme-Rol model olma	M5, M8

Tablo 3'te görüldüğü üzere kadın milletvekillerinin büyük çoğunluğu (M1, M2, M4, M5, M6, M8) 'cinsiyet kotası' kodu üzerinde durmuştur. Dünya genelinde birçok ülkenin parlamentosunda dengesiz olan kadın erkek sayısını iyileştirmek amacı ile cinsiyet kotası uygulamasına geçilmiştir. 2005 yılından beri Kuzey Kıbrıs'ta da uygulanan cinsiyet kotası konusunda katılımcılar şunları aktarmıştır:

"Partide cinsiyet eşitliği ile ilgili kota olacak olacak dediğimizde rezistans gösteren erkeklere karşı kadınları bir araya getirip örgütledik ve kota istedik. Biz parti içerisinde kotayı %40 yaptık. Siyasal partiler yasasında cinsiyet kotası %30'dur. Bizim partimizde cinsiyet kotası %40'tır. Zaman zaman dalgayı yükselttiğinizde fark oluyor ama sürekliliği olan angajman değil. Kadınların yüzyıllardır eşitsiz yaşamaları o duygu ortaklığı benim için dünyanın en büyük meselesidir." (M1)

"Cinsiyet kotasıyla şu an meclise daha fazla kadın girdi. Şu an meclisteki kadınlar sadece kadın olduğu için burada değiller. Emek verip çalışırsanız kadın olmak erkek olmak fark etmiyor, yine de seçilebiliyorsunuz. Ben sadece kadın olduğum için burada değilim ve diğer kadın vekil arkadaşlarımda sadece kadın olduğu için mecliste olduğunu düşünmüyorum. Yine de var olan cinsiyet kotası kadınların parti listelerine girmelerinin önünü açtığını düşünüyorum." (M2)

"Kamuoyunda kota, adayların sadece kadın olmalarından dolayı aday oldukları, siyaseten yeterli olup olmadıkları konusunda da bana göre çok gereksiz bir tartışma yürütüldü. Bu tartışma toplumun genelinde yapıldı, kadınların sadece kadın olmaktan ötürü sadece kota ile aday olduğu, erkek adayların bir nevi önünü kesildiğine dair konuşmalar oldu. Bana göre çok yersiz tartışmalardı. Kadının siyasette daha fazla bulunması bir eşitlik meselesidir, toplumsal cinsiyet eşitliği meselesidir (...). Kadınlar kotadan dolayı da değil siyaseten de güçlü oldukları için aday oldular ve kazandılar." (M4)

"Dokuz kadın vekil olduğuna göre hemcinslerimiz de bize oy vermiyor, buradan bu sonuç çıkıyor. Son çıkan yasa ile yani %30 cinsiyet kota ile dokuz kadımız eskiden daha azdı. Cinsiyet kota çıkmasaydı belki hiç şansımız olmazdı." (M5)

"Erkekler kotaya çok olumlu bakmıyor. Bazı şeylerde kadın kotasının aslında onlar için iyi olduğunu düşünmüyorlar. Bir arkadaş her yerde cinsiyet kotası ağzımıza yandınız dedi. Çok memnun değiller. Kadın kotasında kadının orayı hak etmesi lazım. Kotada liyakatı çok önde tutuyorlar." (M6)

"Cinsiyet kotasıyla birlikte onları bir kol olarak görmenin ötesine geçildi. Partiler kadınları aktif bir şekilde adaylık sürecine koymak zorunda kaldılar. Ama orada da bazı siyasi partiler çok kurnaz davrandılar ve kadınları kazanamayacakları sıradan aday gösterdiler. Bu kota artı sağladı ilk kez dokuz kadın milletvekili aynı dönemde seçildi. Ama yeterli olmadığını gördük. Ne yazık ki bu anlamda siyasi partiler de

sınıfta kaldı. Samimiyetsiz davrandılar. Kadınların bu toplumda söz sahibi olabileceği, bir şeyler yapabileceği ve kendilerini duyurabileceklerine inanmaları gerekiyor, kendilerine o cesareti vermemiz gerekiyor. O çok kolay değil. İki şekilde sağlanabiliyor.” (M8) kadınların siyasi yaşama dahil olmaları uzun sürmüş ve çeşitli mücadelelere sahne olmuştur. Cinsiyetçi ögelere sahip özel ve kamusal alan ayırımı, kadının ev içi sorumlulukları, siyasetin erkeklere özgü bir alan olarak görülmesi kadını siyasetten uzak tutmaktadır. Henüz tam manasıyla yakalanamayan siyasal eşitliği sağlayabilmek adına alınan özel önlemlerden biri olan ve 2015 yılında yürürlüğe Siyasal Partiler yasası ile hayata geçirilen cinsiyet kotası kadınların önündeki engelleri kaldırmayı hedeflemektedir (Ağırbaş, 2010’dan alıntılanan Çağlar, 2011: 72). Yasanın yürürlüğe girmesinden sonraki ilk genel seçimler 7 Ocak 2018 tarihinde yapılmıştır ve halen mecliste görev yapan milletvekilleri bu seçimde göreve gelmişlerdir. Her ne kadar Cumhuriyet Meclisi tarihindeki en yüksek cinsiyet oranına (%21) erişilmiş olsa da hedeflenen amaca ulaşamamıştır. Kadın milletvekili sayısının az olmasının sebepleri arasında partilerin kadın adayları seçilme ihtimalinin düşük olduğu arka sıralardan aday göstermesi yanında kadın seçmenlerin hemcinslerini desteklememelerinden kaynaklandığı açıkça görülmektedir.

Katılımcıların üçü (M1, M4, M9) siyasal kararlarda, kadınların eşit temsiliyi sağlayabilmek için ‘kamu politikalarının’ formüle edilmesinin ve uygulanmasının önemini altını çizmiştir. Katılımcıların konuşmalarından alınan örnek kesitlere bakıldığında:

“Devlet politikalarına dönüşmesi lazım. Bunlarla ilgili yasalar yapıldı ama yasaların yürürlüğe girmesi lazım.” (M1)

“Geleneksel rollerin kadına yüklediği görevlerin devlet tarafından üstlenilmesi lazım. Ücretsiz kreşler ya da işyeri kreşlerinin açılması gerekiyor. Yaşlı bakım evlerinin güçlendirilmesi, engelli bakım evlerinin güçlendirilmesi lazım. Sosyal devlet olma görevlerinde çok eksikiz ve bu boşluğu bu yükü kadınlar doldurmaya çalışıyor. Kadının bu durumu ücretsiz emek olarak karşımıza çıkıyor. Bizim en önemli hedeflerimizden bir tanesi görünmeyen emeğin ücretlendirilmesi için çalışmaları sürdürmektir. Somut bir çalışma yok, konuşulup tartışılıyor. Bu konu bizim parti içinden değil Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde tartışılıp yapılması gereken çalışmalar olarak görüyorum Toplumsal cinsiyet eşitliği dairesinin de güçlendirilmesi lazım. Ev içinde çocuğa, yaşlıya, engelliye bakan kadınların başka bir yerde çalışması mümkün görünmüyor, bunun için devletin ücretlendirme yapması lazım (...). Sokaklar güvenli değil, ülkemizde kadın dostu kentler bulunmamaktadır. Parti propagandası yaparken kadınların geç saatte buldukları ortamlar söylemem gerekir ki güvenli değil. Her ortama girip çıkmak zorundayız, güvenlik sorunu tabii ki var ama bu biz kadınları engellememeli, siyasette yer almak gerekiyor. Kadın dostu kentlere oldukça ihtiyaç var.” (M4)

"Kadınların önündeki engelleri kaldırmamız lazım. Bunun bir devlet politikası olması lazım. Her şey çok daha temelden başlar. Cinsellikle eğitim yoksa hala daha, okul ders kitaplarımızda cinsiyetçi bir eğitim varsa, kadınların önündeki engelleri bir tek kotayla kaldıramazsınız. Eğitim müfredatları değişmeli, siyasi partilerin tüzüklerinde geçmeli bunlar. Çünkü kadına yönelik her şey politiktir. Kadına yönelik şiddet politiktir kadın ölümleri politiktir. Mobbing politiktir. Doğurganlık haklarının bile konuşulamıyor oluşu politiktir. Ve bunların hepsi kadının her alandaki görünürlüğüne olumsuz yönde etkileyen eşitsizliklerdir. Bunları ortadan kaldırmak lazım. Bütçenin planlanmasında da daha çok kadın yer alması lazım. Barış müzakerelerinde de daha çok kadınların yer alması lazım." (M9) diyerek görüşlerini ortaya koymuşlardır.

Kamusal alana çıkan kadın kendini kabul ettirmek, liyakatını ispat etmek zorunda bırakılmaktadır. Bunun yanında bir de özel alanda devam eden sorumlulukları üzerine eklendiğinde kadın tüm alanlardan olduğu gibi siyasetten de geri çekilmektedir. Dolayısıyla kurumların yönetim mekanizmalarının tamamında olduğu gibi politikada da kadın temsiliyeti oldukça sınırlı kalmaktadır. Bu sorunların ortadan kaldırılması için bütünlüklü devlet politikalarına ve yasalara ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim yasa yapılsa bile bazı hallerde uygulama aşamasında yeterli olmamaktadır. Yasaların pratikte uygulanabilir ve sürdürülebilir olması gerekmektedir. Sosyal devlet kavramına uygun olarak toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleme, çocuk ve yaşlı bakım hizmeti veren kurumlar, ders kitaplarının toplumsal cinsiyet bakış açısıyla değerlendirilerek eksiklerin giderilmesi, kadın dostu kentler gibi uygulamaların geliştirilmesi kadının siyasal temsiliğini arttıracak desteklerden bazılarıdır.

Milletvekillerden bir kısmı (M5, M8) kadınların aktif siyasal hayata katılımları konusunda önlerinde 'rol model' olan bireyleri görmelerinin onları daha cesaretlendireceği ve motive edeceği ile ilgili olarak

"Bizim gibi kadınlar siyasete girip başarılı oldukça diğer kadınlar için de örnek olurlar diye düşünüyorum. Gidiyorum konuşma yapıyorum ve kadınlar 'aa ne güzel biz de yapabiliriz, biz de olabiliriz, biz de çalışabiliriz' diyorlar. Ben bizim bölge için çok kadının çalışacağını ve aday olacağını biliyorum. Bu güzel bir şey." (M5)

"Kadınların bu toplumda söz sahibi olabileceği, bir şeyler yapabileceği ve kendilerini duyurabileceklerine inanmaları gerekiyor, kendilerine o cesareti vermemiz gerekiyor. O çok kolay değil. İki şekilde sağlanabiliyor. Birincisi ekonomik özgürlüğünü kazanması gerekiyor. Olmadığı yerde kadının söz söyleme hakkı, ne kadar medeni aile olsa da çok kolay değil. O sebeple ekonomik özgürlüğe sahip olması gerekiyor. İkincisi de kadının rol model görmesi çok önemli." (M8) şeklinde görüşlerini ortaya koymuşlardır. Kadın siyasetçilerin sayıca erkeklerden az olması bu alanda faaliyet göstermek isteyen kadınların kendilerine rol model bulmaları bakımından zorlanmalarına sebep olmaktadır. Dolayısıyla aktif siyaset yapan kadınlar kendilerinden sonra gelecek olanlar için rol model olarak kişisel deneyimlerini onlarla paylaşmalıdırlar. Bu paylaşımın sonucunda toplumun demokratik yaşama uzak duran bir yarısının siyasete

katılmasının yanısıra bir kadın sorununun da ortadan kalkması için zemin hazırlanmış olacaktır.

Sonuç

Bu makalenin temel amacı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde kadınların siyasi arenadaki düşük temsilinin altını çizmek ve Cumhuriyet Meclisi'ndeki kadın milletvekillerinin aktif siyasi yaşamları, seçilme süreçleri ile görevdeki durumlarını toplumsal cinsiyet bakış açısıyla analiz etmektir. Genel olarak bakıldığında, kadınların siyasete yakın olmamaları konusunda bazı noktalarda diğer ülke kadınları ile ortak noktaları olsa da Kuzey Kıbrıs'ın özel şartlarından kaynaklı kısıtların da olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak geline nokta engellerin büyük çoğunluğunun altında yatan sebebin toplumsal cinsiyet eşitsizliği olduğu araştırma sonucunda saptanmıştır. Aktif siyasi yaşama geçiş yapmak isteyen kadının önüne erkek adaylardan hiç talep edilmeyen birtakım beklentiler çıkmaktadır. Öncelikle kendini eğitim düzeyi, toplumsal statü ve ekonomik gelir düzeyi olarak bütün seçmenlere ispat etme zorunluluğu gelmektedir. Ataerkil iç çemberin bir göstergesi olarak eğer ailesinde kendinden önce siyasete girmiş bir erkek yakını varsa bu ona birçok alanda avantaj kazandırmaktadır. Daha sonra eviçi sorumluluklar ile zaman kavramı bulunmayan siyaseti birlikte yürütülecek olmasının verdiği baskı gelmektedir. Çünkü kadın bir aile kurmuşsa kalıpyargıların gereği olarak toplumsal statüsü ne olursa olsun görevini evdeki sorumluluklarıyla beraber yürütme zorunluluğu bulunmaktadır. Bu noktada kadın, yakın çevresindeki başka kadınların desteğini alarak yoluna devam etmektedir. Yeterli desteği alamayacağını düşündüğü durumlarda aktif siyasetin uzağında kalmakta, sorumluluklarının bir kısmının azalması adına çocuklarının büyümesini beklemektedir. Ataerkil yapının genel kabulünün gereği olarak yönetim mekanizmalarında erkeklerin bulunması, kadınların da onlara fayda sağlayacak 'görev'li statüsünde olması gerekmektedir. Bu anlamda kadınlar siyasete yön veren olmak yerine, erkek siyasetçilere eklenen yardımcıları şeklinde varlık göstermeye çalışmaktadır. Bu eklemelenmenin yansıması da kadın örgütleri içinde 'çay sohbetleri' düzenleyerek erkek adaylara oy toplamakla görevli olmalarında görülmektedir. Bu toplantılar ülkenin içinde bulunduğu sorunlara çözüm odaklı yaklaşan konuşmalar yapmaktan çok sempatan toplamak, erkek adaylara destek sağlamak amacını gütmektedir. Kadınların artık bu pozisyonlarından kurtulması ve ülke sorunlarına dair fikir paylaşımlarında bulunacağı, görüşlerini açıklayacağı nitelikli aktif siyaset yapabilecekleri, özgüven ve bilinç yükseltici çalışmaların yapıldığı ortamlarda buluşmaları gerekmektedir. Bu buluşmalar kadınları siyasete katılma konusunda motive edecek ve böylelikle toplumun tüm kesimlerinin eşit oranda temsil edildiği gerçek bir demokrasiden söz edilebilecektir. Ayrıca cinsiyetçi iş bölümünün sona erdirilerek kadının kamusal alanda

daha görünür olması için bakım hizmetleri ile ilgili sürdürülebilir politikalar üretilmeli ve uygulanmalıdır.

Kuzey Kıbrıs'ta politika çalışmalarının meyhane, kahvehane, futbol kulüplerinin lokalleri gibi mekanlarda yapılması siyasi kültürün geleneğinden gelen bir alışkanlıktır. Ayrıca toplantı zamanları olarak gecenin ilerleyen ve/veya sabahın erken saatleri tercih edildiğinden kadınların gerek aday gerekse seçmen olarak bu mekanlara erişimini zor hale getirmektedir. Adı geçen mekanların fiziksel yapılarının kadınların ihtiyaçlarına cevap vermeyişi de ayrı bir sorundur. Bir de merkezlere uzak köylere ulaşımı zorlaştıran coğrafi şartlar eklendiğinde, kadınlar tamamiyle bu alandan dışlanmış olmaktadır. Nitekim yakın yıllarda bu güçlükler karşı direnç geliştirerek aktif siyaset yapan kadınların sayısı giderek artmış olsa da temsiliyet rakamlarında görüldüğü gibi istenilen düzeye gelmediği açıktır. 2015 yılında çıkarılan Siyasal Partiler Yasası ile düzenlenmiş olan kota uygulamasının yanında sıralamalara yönelik kuralların getirilmesi ve kadın adayların seçilme ihtimali olmayan sıralara yerleştirilmelerinin önüne geçilmesi gerekmektedir.

Kadınların, kadınları temsil etmesiyle ilgili birtakım argümanlar mevcuttur. Temsil kavramı açısından olaya bakıldığında böyle bir mecburiyet bulunmamaktadır. Ancak kadınların karar mekanizmalarında sayıca çoğalmaları bir kilit nokta olarak görülmektedir (Sapiro, 1981: 712). Kadınların siyasete dahil olması geleneksel cinsiyet rollerinin değişime uğratılabilmesi ve kadın sorunlarının hem ulusal hem de uluslararası düzleme taşınabilmesi için kesinlikle gerekmektedir. Dolayısıyla kadının toplumda ikincil plana itilmesiyle oluşan sorunları bizzat tecrübe etmiş kadınlar tarafından temsil edilmesi ortak çıkarlar noktasında birlik oluşturmaları bakımından önemlidir. Bunun yanında meclis içinde politika üreten, karar mekanizmalarında yer alan bütün kadın milletvekillerinin iş birliği yaparak güç odakları haline dönüşüp sayısal üstünlük sağlamaları da demokrasinin işleyişine ivme kazandıracaktır.

Kaynakça

- Altındal, Y. (2009). Erkeksi siyasetin erk'siz dublörleri. *Balikesir Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(21), 351–367.
- Ayata, A. G. ve Gölgelioğlu, Ö. (2010). Fırsat eşitliği mi sonuçta eşitlik mi?: 2000'li yıllarda (Ed. B. E. Oder ve D. Yüksekler). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Çağlar, N. (2011). Kadının siyasal yaşama katılımı ve kota uygulamaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(4).
- Çakır, S. (2019). *Erkek kulübünde siyaset*. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Dahlerup, D. (1988). From a small to large minority: Women in Scandinavian politics. *Scandinavian Political Studies*, 11(4), 275–297.

Dünya Ekonomik Forumu (2020). *Global gender gap report 2020*, http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf (Erişim tarihi: 20.01.2021)

Ertan, S. ve Aykaç, H.R. (2019). Elit teori çerçevesinde Türkiye’de kadın milletvekilleri üzerine bir inceleme. *Memleket Siyaset Yönetim (MSY)*, 14(32), 75-102.

Erzen, M. Ü. (2019). Siyasette cinsiyet eşitsizliği. *Asya Studies*, 2(8), 21-32.

Euronews (2020, 10 Mart). *Kadın milletvekili oranında Türkiye 117’nci sırada; zirvede Ruanda ve Küba var*, <https://tr.euronews.com/2020/03/10/kadin-milletvekili-oraninda-turkiye-117-nci-sirada-zirvede-ruanda-ve-kuba-var> (Erişim tarihi: 23.03.2021)

Kathleen, B. ve Ray, L. (2002). Descriptive representation, policy outcomes and municipal day-care coverage in Norway. *American Journal of Political Science*, 46(2), 428–437.

Kittilson, M. C. (2008). Representing women: The adoption of family leave in comparative perspective. *Journal of Politics*, 70(2), 323–334.

Koch, M. T. ve Fulton, S.A. (2011). In the defense of women: Gender, office holding, and national security policy in established democracies. *Journal of Politics*, 73, 1–16.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi (2021). *Geçmişdönem milletvekilleri*, <http://www.cm.gov.nc.tr/GecmisMilletvekilleri> (Erişim tarihi: 4.05.2021)

Lovenduski, J. (2001). Women and politics: Minority representation or critical mass? *Parliamentary Affairs*, 54(4), 743–58.

Mansbridge, J. (1999). Should black represent blacks and women represents women? A contingent yes”. *The Journal of Politics*, 61(3), 628–657.

Ökten, Ş. (2009). Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin toplumsal cinsiyet düzeni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8): 302-313.

Sapiro, V. (1981). Research frontier essay: When are interests interesting? The problem of political representation of women. *American Political Science Association*, 75(3), 701-716.

Seltzer, R.A., Newman, J. ve Leighton, M.V. (1997). *Sex as a political variable-women as candidates & voters in U.S. elections*. Boulder, CO: Lynne Rienner.

Usal, Z. O. (2010). Uluslararası insan hakları hukuku merceğinden kadının siyasal hayata katılımı ve bazı kota uygulamaları. *Türkiye’de toplumsal*

cinsiyet çalışmaları: Eşitsizlikler, mücadeleler, kazanımlar (Ed: H. Durudoğan, F. Gökşen, B. E. Oder, ve D. Yüksek). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Thomas, S. ve Welch, S. (1991). The impact of gender on activities and priorities of state legislators. *Western Political Quarterly*, 44(2), 445–456.

Tüccaroğlu, İ. (2012). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde kadının siyasal yaşamda karşılaştığı güçlükler. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 0(6).

Yirmibeşoğlu, G. (2008). Constraints on women politicians in Northern Cyprus. *Equal Opportunities International*, 27, 692–708. Doi:10.1108/02610150810916758

